

Журналістська освіта в Україні: світові професійні стандарти : Матеріали п'ятнадцятої Всеукраїнської науково-практичної конференції (Суми, 22–23 травня 2019 р.) / уклад. : О. Г. Ткаченко. – Суми : Сумський державний університет, 2019. – 83 с.

Journalism Education in Ukraine: World Professional Standards : the Materials of the 15th International Scientific Practical Conference (Sumy, 22–23 May 2019) / compiled by O. Tkachenko. – Sumy : Sumy State University, 2019. – 83 p.

До збірки увійшли наукові матеріали викладачів та аспірантів кафедри журналістики та філології СумДУ, а також студентів спеціальностей «Журналістика», «Реклама і зв'язки з громадськістю», «Медіакомунікації». Дослідження пов'язані з комплексною програмою науково-дослідних робіт СумДУ, безпосередньо з науковим напрямом досліджень кафедри журналістики та філології у межах теми «Особливості формування національного інформаційного простору України: від радянської системи ЗМІ до демократичної моделі».

The collection includes scientific materials of teachers and graduate students of the Department of Journalism and Philology of the Sumy State University and also students with the chief subject «Journalism», «Advertising and Public Relations», «Media communication». The research is related to the complex program of scientific works of the Sumy State University, directly to the scientific sphere of the research of the Department of Journalism and Philology within the theme «Features of Formation of the National Information Space of Ukraine: from the Soviet System to a Democratic Media Model».

РЕДКОЛЕГІЯ:

Олена Ткаченко, д-р філол. наук (голова)

Інна Гаврилюк, канд. наук із соц. комунік.

Світлана Воропай, канд. філол. наук

Ольга Сидоренко, канд. педагог. наук

Ярослав Яненко, канд. соціологічних наук

EDITORS:

Olena Tkachenko, Doctor of Philology (head)

Inna Gavrilyuk, PhD of Social Communications

Svitlana Vororpai, PhD of Philology

Olga Sydorenko, PhD of Pedagogical Science

Yaroslav Yanenko, PhD of Social Sciences

шаромижничали» [399, с. 96], вкладаючи у ці просторічні слова важливий моральний імператив справжнього патріота. Використовує автор і фольклорні мотиви. Так, персонажі тричі наспівують: «Гей, Україно, Україно наша – кохана...». У формі невластивої прямої мови говориться про страдний шлях героя: «А Ширяй живий, Ширяй все перехиріє й вийде. <...> Нечоловік. Війну пройшов, повстання, табір, шахти, коксовні, ливарні – нічого. Нужа (воші) жерла, голод, короста. Босим у повстання йшов. <...> У таборі висох на тріску, в шахтах тричі кров текла носом і вухами, як струмок. Звик і не йшла. Все перегриз Ширяй...» [5, с. 93].

Таким чином, Юрій Косач і Василь Федоров репрезентують деформований жорстокий світ еміграції, а у ньому – пригнічену, хвору людину. На загал експресіоністська поетика їхньої новелістики містить вкраплення імпресіонізму, неоромантизму, «поточності свідомості», символічної образності, що підтверджує значущість стильового синкретизму як важливої тенденції у малій прозі міжвоєнного двадцятиліття.

Список літератури

1. Брайко О. Компаративні аспекти становлення експресіонізму в українській літературі: новели В. Винниченка і мала проза Л. Андрєєва / О. Брайко // Слово і Час. – 2015. – № 2. – С. 21–39.
2. Моклиця М. Модернізм як структура: Філософія, Психологія. Поетика : монографія / М. Моклиця. – Луцьк : Ред.-вид. відд. «Вежа», 2002. – 390 с.
3. Косач Ю. Пуща в заграві / Юрій Косач. – Вісник. – 1929. – С. 101–106.
4. Федоров В. Г. Канареечное счастье / Сост., предисл., примеч. В. П. Нечаева. / В. Г. Федоров. – М. : Моск. рабочий, 1990. – 479 с.
5. Проза про життя інших : Юрій Косач : тексти, інтерпретації, коментарі / Упор. В. Агеєва – К. : Факт, 2003. – 323 с.

ВІДЗНАЧЕННЯ 800-ЛІТНЬОГО ЮВІЛЕЮ «СЛОВА О ПОЛКУ ІГОРЕВІМ» У ПЕРІОДИЦІ СУМЩИНИ

Оксана Звагельська,
аспірант, СумДУ

Віктор Звагельський,
к. ф. н., доцент, СумДУ

Теза присвячена соціальнокомунікативному аналізу періодичних видань Сумщини щодо висвітлення 800-літнього ювілею геніального твору «Слово о полку Ігоревім», який за рішенням ЮНЕСКО та уряду СРСР відзначався у 1985 р.

Ключові слова: «Слово о полку Ігоревім», журналістика, комунікація, літературне краєзнавство.

CELEBRATION OF 800 YEARS ANNIVERSARY IN THE LOCAL PERIODICALS OF SUMY REGION

Oksana Zvahelska,
graduate student, Sumy State University
Viktor Zvahelsky,

associate professor, Sumy State University

The thesis deals with the socio-communication analysis of the local periodicals of Sumy region. The article describes the materials devoted to the 800 years anniversary of The Song of Igor's Campaign, which was celebrated in 1985.

Keywords: *The Song of Igor's Campaign, journalism, communication, literary regional studies.*

«Слово о полку Ігоревім» – твір світового рівня, який абсолютно безпосередньо пов'язаний із нашою землею – з подіями, що відбувалися тут, і героями – його діючими персонажами.

Воно входить у наше життя з дитинства, зі шкільної парти. З роками, як і багато з того, чого навчали у школі, воно забувається, витісняється іншою інформацією. І тоді виходять на перший план ЗМІ, котрі інформують про певні події, популяризують забуті сторінки нашого життя.

Актуальність дослідження зумовлена, по перше, недостатнім дослідженням зазначеної теми, по друге, підвищенням уваги науковців до проблем літературного краєзнавства. Історична пам'ять – це те, що відрізняє людство від тваринного світу. А пізнання історії починається із розуміння історії свого краю.

Мета дослідження полягає в тому, щоб за допомогою комплексного аналізу контенту періодичних видань Сумщини визначити присутність матеріалів краєзнавчого характеру, в яких висвітлюється відзначення 800-літнього ювілею геніального твору «Слово о полку Ігоревім». Звідси випливають такі *завдання*: дослідити стан розробленості, джерельну базу дослідження та доробок журналістів, краєзнавців, науковців на сторінках крайової періодики наприкінці 1980-х років; охарактеризувати опубліковані матеріали як соціокомунікативне явище.

За рішенням ЮНЕСКО та уряду СРСР 800-літній ювілей «Слова» широко відзначався не лише на території Радянського союзу, але й за його межами. Звісно це знайшло відображення у місцевій періодиці.

Окрім матеріалів, опублікованих у сумській періодиці учасниками наукових конференцій та «Паліцинських читань» [1], у багатьох газетах було розміщено короткі матеріали про заходи по відзначенню 800-ліття «Слова», метою яких було поінформувати читача про важливі події. Це, переважно, інформації та кореспонденції з місця подій, часто підготовлені редакціями, без зазначення авторства. Досить інформативними є назви матеріалів: «Право на вічність» (ЧП, 8 трав. 1984), «Дзвонить «Слово» на псільських берегах. Друга наукова конференція, присвячена 800-річчю «Слова о полку Ігоревім» В. Молошенка (В, 17 трав. 1985), «Літературне свято в Залізняку» Г. Яковенко (ЛП, 3 січ. 1987), «Вічна книга» (Народна трибуна, 6 лют. 1987), «Слову присвячується» В. Трохименка (ЛП, 28 лист. 1988), «Плідна зустріч словознавців» М. Лазарка, І. Степаненка (ЛП, 19 черв. 1990) та ін. Також було підготовлено серію передач на Сумських обласних телебаченні і радіо, до участі в яких запрошувалися науковці – філологи й історики, працівники музеїв, письменники, вчителі.

Відзначення ювілею «Слова», звичайно, проходило на лише на Сумщині. Урочисті заходи відбувалися і у Києві, Москві, Ленінграді, Ярославлі, Новгороді-Великому, Курську, Гомелі, Мінську та у інших місцях. Зрозуміло, що найбільш активно ця подія відзначалася на Чернігово-Сіверщині.

Восени 1986 р. у Чернігові відбулася, мабуть чи не найбільш представницька наукова конференція серед присвячених ювілею геніального твору. До участі в її роботі з'їхалися вчені з України, Білорусі, Росії, Литви – вього понад 200 осіб. До складу сумської делегації, очолюваної професором П. Охріменком, входили доценти Сумського педінституту О. Скорик, О. Манченко, Н. Четверик, О. Кречковський та журналіст В. Харченко. Конференція тривала три дні, було заслухано майже 150 доповідей, присвячених актуальним питанням не лише Словознавства, а й широкого кола філологічних та історичних проблем дослідження історії й культури давньоруської держави. Про це повідомила газета «Ленінська правда» (ЛП, 4 груд. 1986).

Слід підкреслити, що всі ці заходи не зводилися лише до академічних інтересів – вони мали широкий резонанс не лише у періодиці Сумщини, а й спонукали до створення виставок у музеях та школах, проведення літературних вечорів, конкурсів дитячого малюнка та поезій. Частково це теж знайшло відображення у періодиці.

Особливо привертає увагу матеріал вчителя з 30-річним стажем Г. Гроздовського (Лен.п., 24 сент. 1985). Педагог згадує, як у середині 60-х років у теплі вересневі дні він проводив з

дев'ятикласниками своєрідні уроки-екскурсії на Городку у Путивлі: *«Мы как бы наяву видели храброго князя Игоря, его отважную дружину, верную жену Ярославну, провожающую в поход...»*. Натхненно, з деякою навіть таємничістю у голосі читали школярі давньоруською, українською та російською мовами фрагменти великого твору. *«Признаюсь, мне не так часто приходилось видеть своих учащихся такими сосредоточенными, воодушевленными и увлеченными, как тогда во время уроков на Городке – підкреслює Г. Гроздовський – И чувства эти усиливались еще и тем, что в то время на Городке велись раскопки под руководством археолога, исследователя эпохи Киевской Руси академика Б. А. Рыбакова»*. Особливо запав у душу педагога випадок, коли він, відпочиваючи на Рехті (притока Сейму, протікає навпроти Городка), почув рядки з «Плачу Ярославни»: *«Над Путивлем плыли кучерявые облака, вокруг было тихо, спокойно. И вдруг слышу знакомые слова»*. Виявилося, що це йшов один з його учнів і читав для себе геніальні рядки... Дещо відволікаючись від нашої теми, все ж зазначимо – це, мабуть, і є головна мета виховання, так би мовити, прикладна функція літератури.

Очевидно, що цей нарис мав певний резонанс серед читачів, принаймні, він мав наштовхнути місцевих педагогів на саму ідею проведення таких уроків на «пленері». Ефект очевидний.

За жанром цей матеріал принципово відрізняється від інших. Це художньо-поетичний нарис, що вирізняється зворушливістю, щирістю, любов'ю і до Путивля, і до «Слова» і, звичайно, до своїх учнів.

У цей же час у Путивльському краєзнавчому музеї у зв'язку з 800-літнім ювілеєм великого твору було розгорнуто цікаву літературно-художню виставку, що складалася з чотирьох розділів: археологічних матеріалів XII ст., різних видань пам'ятки, сценічного життя великого твору, і у останньому, четвертому розділі демонструвалися твори місцевих майстрів на теми «Слова». Про цю подію в обласній газеті сповістив редактор путивльської районної газети Л. Шестаков (ЛП, 29 лист. 1985).

Місцева учительська конференція на означену тему на початку жовтня ювілейного року відбулася у Путивльському педагогічному училищі. Окрім офіційних доповідей, виголошених партійними працівниками, було заслухано розлогу лекцію викладача училища Ф. Акіменка про зв'язки древнього твору з фольклором, його вплив на творчість сучасних художників і літераторів. Виступили працівники місцевого музею, бібліотеки, редакції газети «Ленинский путь», про що й було повідомлено на її сторінках (Лен. п., 3 окт. 1985).

Вивчення та популяризація пам'ятки торкнулася і сільської місцевості. Красномовний приклад. У Веселівській сільській бібліотеці Путивльського району на початку грудня 1985 р. відбулася читацька конференція, присвячена «Слову» (Лен. п., 7. дек. 1985). Її організувала і відкрила – завідувача Веселівською сільською бібліотекою М. Пехова. З головною доповіддю виступив учитель місцевої школи І. Романець та його вихованці Р. Кутузова, Н. Дворник та ін. На заході прозвучали уривки з твору мовою оригіналу та у перекладах. Про цей цікавий захід повідомила редакцію О. Єременко.

«За цікавою змістовною програмою у Березівській середній школі відзначено 800-річчя «Слову о полку Игоревім» – такими словами починалася кореспонденція організатора позакласної роботи Березівської школи Глухівського району Т. Мирошніченко (Народна трибуна, 17 груд. 1985). Під керівництвом педагогів учні підготували літературно-музичний монтаж, а старшокласники провели конференцію «Слово» і Сумщина». Юні літератори-краєзнавці взяли участь у конкурсах на кращий літературний твір, газет-стіннівок, вікторинах. Також були представлені художні роботи школярів. Прозвучали уривки з твору у перекладах українських та російських поетів.

Ще один важливий аспект – стимулювання до творчої роботи, до красного письменства. Теми, навіяні «Словом», спонукали багатьох уже відомих літераторів і початківців взятися за перо. У Сумській періодиці зустрічаємо низку поезій місцевих авторів. Звичайно, опубліковані у кількох виданнях уривки з першого перекладу/переспіву в Україні О. Паліцина «На гордый Дон» (В, 14 трав. 1988).

Уродженець Полтавщини, чиє усе свідоме життя проминуло у Сумах і Путивлі, відомий поет О. Педяш особливо гостро відчував приналежність до «старого хліборобського роду», «роду

ратаїв». Його цикл поезій «Триптих» повністю базується на давньоруському матеріалі, зокрема на темах «Слова о полку Ігоревім».

Важливий штрих. Шкільним учителем мови і літератури О. Педяша у Путивльській школі № 3 був Г. Гроздовський, своєрідність нариса якого ми відзначали вище. Як бачимо, педагогу і літературознавцю вдалося прищепити своєму учню любов до красного письменства. Тонкий лірик і спостережливий журналіст, несторонній історизму публіцист О. Педяш немовби крізь століття у «непевнім мерехтінні» бачить тих, «кого давним – давно нема»:

І проходять крізь мою уяву
Сіверщини давньої сини:
Князеві – по честь, собі – по славу –
Воїни в шоломах осяйних...
Сонячне проміння із лазурі
До землі стікає по мечу,
Скачуть коні і голосять сурми,
Та мені уже того не чуть.
О. Педяш «Фрески» (В, 2 серп. 1983)

Цікавим є уривок із перекладу твору Л. Стрельника «Під сурми бойові» (В, 14 трав. 1988).
Ось невеличкий фрагмент відомого місця, що, здається, досить вдало передає зміст оригіналу:

Жде князь Ігор Всеволода-брата
І сказав йому любимий брат:
«В мене, князю, родичів багато
Та з усіх тобі найбільше рад».

Учасника кількох наукових конференцій, викладача Сумського педінституту М. Лазарка теж не оминула велич древнього твору. У поезії «Віщий птах» (В, 12 груд. 1989) відчувається відблиск його могутньої енергії:

Що ж ми є за народ? А такий, як народи усі:
Слово маєм своє, матір – Русь, голос дужий...
І встають рятувати нас сіверські горді князі.
Щоб очистити нам занапащені кривдою душі.

Загалом Сумщина дала світу плеяду талановитих літераторів і науковців, котрі досліджували «Слова о полку Ігоревім» – О. Паліцин, П. Куліш, М. Гербель, К. Ушинський, О. Потебня, Б. Грінченко, О. Олесь, М. Груньський, П. Попов, М. Сібільов та інші [2, с. 4].

Літературно-краєзнавчу спадщину Сумщини досліджували В. Терлецький, П. Охріменко, П. Сапухін, Л. Сапухіна, Г. Петров, М. Данько, І. Рябенко та інші.

Особливий внесок у дослідження та популяризацію культурно-історичної пам'ятки давнини «Слова о полку Ігоревім» зробив професор Павло Павлович Охріменко [2, с. 4].

Популяризація «Слова о полку Ігоревім» на Сумщині засобами преси відіграла значно більшу роль, ніж просто привернення уваги до давньоруського геніального твору. У більшості випадків саме газетні публікації стимулювали інтерес громадськості до нашої минувшини і саме газети розповідали читачам про різні заходи (художні та книжкові виставки, літературні вечори, конкурси, вистави, конференції та ін.).

Список літератури

1. Звагельська О. Паліцинська академія на сторінках газети «Вперед», кінець 1980-х років. / О. В. Звагельська // Журналістська освіта в Україні: світові професійні стандарти : Матеріали чотирнадцятої Всеукраїнської науково-практичної конференції (Суми, 10–11 травня 2018 р.) / уклад. : О. Г. Ткаченко. – Суми : Сумський державний університет, 2018. – С. 42-45.
2. Слово о полку Ігоревім : Бібліографічний покажчик (1975–2000 рр.). Матеріали, опубліковані на Сумщині. – Суми: Вид-во Сумського держ. ун-ту, 2000. – 40 с.
3. Бондаренко Г. Теоретичні та методологічні проблеми історичного краєзнавства / Г. Бондаренко // Краєзнавство: наук. журн. – 2011. – № 3. – С. 23–29.